

03.10.2024

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

Aika 3.10.2024 kello 13.00 -**Paikka** Kumppanuustalo Fellmannia, Ars&Cultura-tila, Kirkkokatu 27 15140 Lahti / Teams-etäyhteys**Varsinaiset jäsenet**

Petri Virolainen, puheenjohtaja

Hollola

Päivi Rahkonen, varapuheenjohtaja

Asikkala

Rinna Ikola-Norrbacka

Hartola

Jarkko Seppälä

Heinola

Pirjo Hepo-oja

Iitti

Irina Barkman

Kärkölä

Petri Käkönen

Lahti

Tiina Granqvist

Orimattila

Kalle Larsson

Padasjoki

Juha Rehula

Sysmä

Lasse Peltonen

Päijät-Hämeen liitto

Niina Pautola-Mol

Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Tuomo Nieminen

Anu Olkkonen-Nikula

Mika Forsberg

Jukka Santala

Jari Hyvärinen

Sari Lahti

Sari Niinistö

Järjestöneuvottelukunta

Maria Korhonen

Jenni Parkkonen

Pirjo Nieminen

Muut läsnäolijat

Pentti Lampi

Juha Halme

Varajäsenet

Heli Randell

Matti Kettunen

Johanna Huttunen

Kirsi Mäkilä

Jari von Becker

Markku Koskinen

Pia Haverinen

Lilli Peltonen

Pauliina Koskela

Tuula Mäkinen

Saila Juntunen

Tuija Åstedt

Heli Vaija

Veikko Ikonen

Esittelijät

03.10.2024

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

Kirsi Kuusinen-James
Minna Veistilä

Pöytäkirjan pitäjä
Ville Majala

Lahti 26.9.2024

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunnan puheenjohtaja

03.10.2024

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

Käsiteltävät asiat

Vakiopykälät_esityslista_Yhdyspintaneuvottelukunta	1
21 Osallisuuden yhdyspinta	2
- Liite 1, Yhteistyötä osallisuuden yhdyspinnalla 3.10.24	5
22 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinta	14
- Liite 1, Hyte-esittely yhdyspintaneuvottelukunnalle 3.10.2024	15
23 Yhdyspintaneuvottelukunnan suunnitelma vuodelle 2025	48
- Liite 1, Suunnitelma yhdyspinnoista vuodelle 2025	49
24 Vastauksia esitettyihin hyvinvointialueen palvelutuotantoon liittyviin kysymyksiin	56
25 Muut asiat 3.10.2024	57

03.10.2024

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Hallintosäännön 145 §:n mukaisesti puheenjohtaja avaa kokouksen.

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Puheenjohtaja toteaa kokouksen lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

Esityslistan hyväksyminen

Esityslista hyväksytään asioiden käsittelyjärjestykseksi.

Pöytäkirjan tarkastajien valinta

Pöytäkirjan tarkastajiksi valitaan jäsenet Tuomo Nieminen ja Jarkko Seppälä.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

21 §**Osallisuuden yhdyspinta**

HA/3188/00.01.02.03/2024

Perusteluosa

Osallisuus on yksi hyvinvointialueita, kuntia ja järjestöjä yhdistävistä yhdyspinnoista. Hyvinvointialueen näkökulmasta yhteistyö linkittyy osallisuusohjelman [Osallisuuden kehittäminen \(pajatha.fi\)](https://pajatha.fi) tavoitteista erityisesti tavoitteisiin yksi ja kolme:

1. Asukkaat saavat tietoa ja voivat vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan.
2. Asiakkaiden itsemääräämisoikeus, palvelujen turvallisuus ja laatu vahvistuvat.
3. Eri tahojen osallisuus vahvistaa järjestelmällistä palvelujen kehittämistä.

Hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen nimetyt osallisuuden vastuuhenkilöt tapasivat 10.9 pohtimaan keskeisiä yhteistyön sisältöjä ja toimintakäytäntöjä. Työpajassa pohdittiin seuraavia kysymyksiä:

1. Näkisitkö yhteisen verkoston tarpeelliseksi tai millä muulla tavoin näkisit yhteistyön mahdollisuuksia?
2. Missä osallisuustyön teemoissa näkisit mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä?

Keskustelussa nousi esiin mm. seuraavia asioita:

1) Verkostoja on jo paljon ja niiden kokoonpanoja ja niissä käsiteltäviä teemoja on hyvä tarkastella säännöllisesti ja arvioida mahdollisia päällekkäisyyksiä. Totesimme, että tällaista alueellista verkostoa ei vielä ole ja se nähtiin siksi tarpeelliseksi, mutta sen muotoa pohdittiin- olisiko verkosto teemoittain ja tarvittaessa kokoontuva, muuttuva yhteistyöryhmä. Yhteistyölle pohdittiin seuraavia tavoitteita: tiedonvaihto, hyvien käytänteiden ja mallien jakaminen, jotta niukoilla resursseilla saadaan enemmän aikaan sekä luottamuksen vahvistaminen kaikkien toimijoiden kesken.

2) Yhteisen osallisuustyön teemoja:

- Osallisuutta edistävien toimintamallien yhteiskehittäminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi (esim. vaikeasti tavoitettavien

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

asukkaiden ja asiakkaiden tavoittaminen osallistumisen, osallisuuden sekä yhteisöllisyyden vahvistamiseksi) sekä asukas- ja asiakastiedon hyödyntämiseksi toiminnan kehittämisessä ja päätöksenteossa

- Kokemusosaajakoulutuksen edistäminen alueella yhdessä koulutusorganisaatioiden kanssa, valtakunnallinen ja alueellinen yhteistyö kokemusosaajapankin rakentamisessa, toiminnasta viestimisestä sekä kokemusosaajatoimijoiden verkoston ja muun tuen järjestämisessä
- Yhteisten tapahtumien ja tempausten järjestäminen mm. alueelliset osallisuusmarkkinat, joissa esiteltäisiin toimintaa, osallistumismahdollisuuksia sekä sitä, millaisia asioita yhteistyössä asukkaiden ja asiakkaiden kanssa on saatu aikaan
- Asukastuvat, joissa sekä kunta, hyvinvointialue ja järjestöt voisivat kohdata asukkaita ja järjestää erikseen tai yhdessä toimintaa

Tapaamisessa sovittiin, että syksyn aikana kartoitetaan seuraavan, tammikuussa toteutettavan tapaamisen teema, jolloin mukaan voivat tulla käsiteltävästä teemasta tai teemoista kiinnostuneet.

Johtaja Kirsi Kuusinen-James esittelee hyvinvointialuetta, kuntia ja järjestöjä yhteen tuovaa osallisuuden yhdyspintaa.

Johtava asiantuntija Pia Haverinen esittelee kommenttipuheenvuorossaan Lahden kaupungin osallisuuden edistämisen ajankohtaisia asioita.

Liitteenä	Liite 1, Yhteistyötä osallisuuden yhdyspinnalla 3.10.24
Esittelijä	Johtaja Kirsi Kuusinen-James
Päätösehdotus	Yhdyspintaneuvottelukunta merkitsee esittelyn tiedoksi ja neuvottelee osallisuuden yhdyspinnan ajankohtaisista asioista.
Päätös	
Asian valmistelija / Lisätietojen antaja	Johtaja Kirsi Kuusinen-James, puh. 044 729 7981

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

Toimenpiteet

Ote:

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Yhteistyötä osallisuuden yhdyspinnalla

Kirsi Kuusinen-James

Heidi Snellman ja Nicola Kettunen

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Kuulemista,
kokemusta, tietoa ja
toimintaa

"Sä tajuut käytännön kokemuksen kautta,
mistä me puhutaan ja hoitajat auttaa
hoidollisesti".

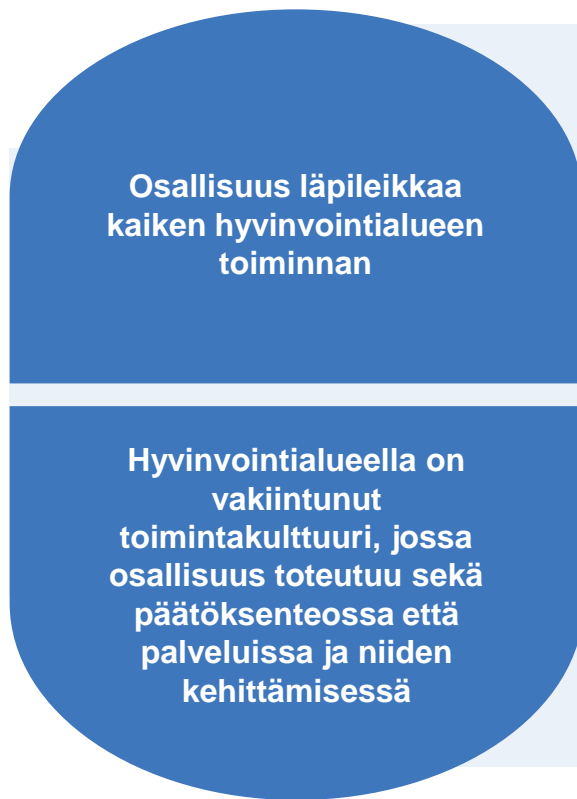
"Osallistavista työpajoista olen pitänyt.
Tullut tunne, että pääsen oikeasti
vaikuttamaan".

Päijät-Hämeen Osallisuusohjelman 2023-2025 kokonaisuus

[Osallisuuden kehittäminen \(paijatha.fi\)](http://paijatha.fi)

Yhteinen tehtävä ja päämäärä

Arvot

Luottamus eri tahojen asiantuntijuuteen

Rohkeus kokeilla erilaisia menetelmiä

Välittäminen: ihmiseltä ihmiselle

Oikeudenmukaisuus: kaikkien ääni kuuluviin

Tavoitteet

Demokratian toteutuminen: Asukkaat saavat tietoa ja voivat vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan

Asiakkaan hyvinvointi: Asiakkaiden itsemääräämisoikeus, palvelujen turvallisuus ja laatu vahvistuvat

Asiakaslähtöiset palvelut: Eri tahojen osallisuus vahvistaa järjestelmällistä palvelujen kehittämistä

Visio: Osallisuutta mahdollistava ja tukeva toimintakulttuuri

Tärkein tuotos

Selkeät ja ajantasaiset verkkosivut, jotka sisältävät tietoa päätöksenteosta ja toimintamahdollisuuksia. Muu viestintä ja vuorovaikutuksen mahdollistaminen.

Osallisuus tuodaan palveluprosesseihin sisään. Osallisuuden toteuttamiseen on saatavilla koulutusta, tukea ja työkaluja. Asiakaspalautteen keruu systematisoidaan.

Luodaan yhteiskehittämisen toimintamalli sekä välineet. Niitä käytetään ja kehitetään yhteistyössä työntekijöiden, asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa.

Osallisuusindikaattorin arvot kohenevat, asiakaskokemus paranee, henkilöstön vaikuttamismahdollisuudet lisääntyvät.

Osallisuusohjelman toimeenpano- hankkeen sisällölliset osa-alueet, tavoitteet ja tehtävät

Asukkaiden kuulemisen toimintamalli

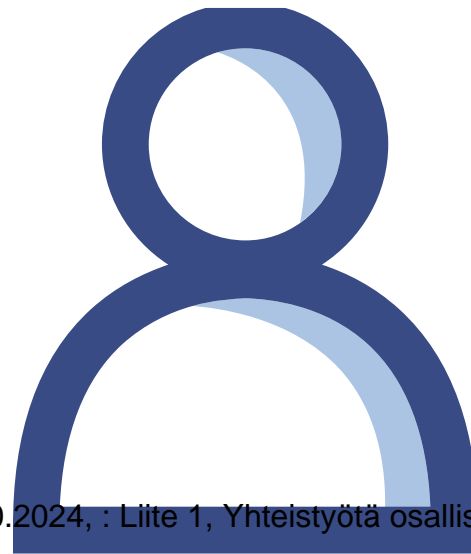
Kootaan aiheita, joista olisi hyvä kuulla asukkaita. Kuvataan tapoja koota yhteen ja analysoida sekä hyödyntää tietoa päätöksenteossa ja palveluiden kehittämisessä.

Asiakkaiden osallisuutta vahvistava toimintamalli

Luodaan osallisuusosaamisen osaamisvaateet. Suunnitellaan ja toteutetaan koulutusta. Kehitetään työntekijöille työkalupakki, josta löytyy kuvauksia kokemus- ja kehittäjäasiakastoiminnasta ja ohjeita mm. asiakasraatien järjestämiseen.

Kokemusasiantuntijatoiminnan rakenteet

Kootaan hyvinvointialueella toimivat kokemusasiantuntijat ja toimimisesta kiinnostuneet siten, että asiantuntijaa tarvitseva löytää tiedot (kokemuspankki). Kehitetään yhteistä perehdytystä ja palautejärjestelmiä.

Vaikuttamiskanavien kehittäminen ja tiedon tuottaminen

Mietitään ja kuvataan tavat, miten asukkaiden kuuleminen olisi hyvä järjestää. Kehitetään asukkaiden ja asiakkaiden vaikuttamiskanavia (ml. sähköisten vaikuttamiskanavien pilotointi), joiden avulla kerätään tietoa hyödynnettäväksi hyvinvointialueen toiminnan ja päätöksenteon kehittämisessä.

ASIAKASOSALLISUUS

Asiakasosallisuudella tarkoitetaan asiakkaiden ja asiakasryhmien mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen, toteutukseen tai arviointiin. Asiakasosallisuus voi liittyä joko asiakkaan saamaan omaan palveluun tai palveluiden ja palvelujärjestelmän kehittämiseen yleisemmin.

Asiakasosallisuuden edistäminen on tärkeää tasa-arvoisen yhteiskunnan rakentamisessa, jossa kaikilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Asiakasosallisuus auttaa toimivien palvelujen rakentamisessa. Kun asiakkaiden näkemyksiä ja kokemuksia kuullaan aidosti, ammattilaisten ymmärrys asiakkaiden odotuksista ja tarpeista kehittyy ja palvelut vastaavat paremmin asiakkaiden tarpeita.

Asiakasosallisuutta voidaan tarkastella sekä yksittäisen ihmisen että organisaation näkökulmasta. Asiakasosallisuus organisaation toimintakulttuurina tarkoittaa, että asiakkaiden osallisuus toteutuu palvelujärjestelmässä ja yksittäisissä organisaatioissa samanaikaisesti monella eri tasolla. Asiakasosallisuutta organisaation toimintakulttuurina voidaan jäsentää osallisuuden talon avulla:

Talon kivijalkana on asiakkaan osallisuus omaan palveluun. Muita asiakasosallisuuden tasoja ovat palaute, vuoropuhelu, palvelujen kehittäminen ja palvelujen tuottaminen asiakkaiden kanssa. Talon vintillä on strategia ja toimintaohjelma, joka tuottaa yhteisen arvopohjan ja nivoo toimintaa yhteen. Olennaista asiakasosallisuutta tukevan toiminta-kulttuurin saavuttamisessa on johdon kiinnostus sen kehittämiseen. Tarvitaan pitkäjänteistä työtä ja sitoutumista. On hyvä myös muistaa, että henkilöstön osallisuus ja tyytyväisyys sekä asiakkaiden osallisuus ovat kytköksissä toisiinsa.

Lähde THL

<https://thl.fi/aiheet/sote-palvelujen-johdaminen/asiakas-palveluissa/asiakasosallisuus-palvelujarjestelmassa>

Asiakasosallisuuden edistäminen on strateginen valinta, jonka toteutuminen vaatii johtamista ja käytännön toimia organisaation eri tasoilla. Asiakasosallisuus on myös tavoitteena useissa laeissa sekä ammattilaisten eettisissä ohjeissa.

Viisi vinkkiä asiakasosallisuutta edistävään vuorovaikutukseen:

1. Kutsu asiakas osalliseksi keskusteluun

Ollakseen osallinen täytyy saada äänensä kuuluville. Ensimmäinen askel asiakasosallisuuden tukemisessa on tarjota asiakkaille mahdollisuus osallistua keskusteluun ja tuoda esille näkemyksiään ja kokemuksiaan.

2. Kuuntele ja rakenna yhteistä ymmärrystä

Tärkeä osa asiakasosallisuutta on se, että asiakas tulee kuulluksi. Kuulluksi tulemisella tarkoitetaan sitä, että asiakkaan tarve ja näkemykset tulevat ymmärretyiksi. Kuulluksi tuleminen edellyttää työntekijältä aktiivisesti kuuntelevaa otetta, jossa hän pyrkii ymmärtämään asiakkaan kokemuksen ja näkökulman.

3. Ota asiakas tasavertaiseksi keskustelukumppaniksi

Asiakkaan sanomalla täytyy olla myös oikeasti merkitystä. Tarvitaan valtaa vaikuttaa. Kun keskustelun kaikilla osapuolilla on samoissa määrin valtaa vaikuttaa sekä tilanteen kulkuun että tilanteessa tehtäviin päätöksiin, ovat keskustelun osapuolet tasavertaisessa asemassa toisiinsa nähden.

4. Panosta yhteiseen päätöksentekoon

Asiakasosallisuuden ytimessä on mahdollisuus tehdä päätöksiä. Asiakkaan mahdollisuus vaikuttaa omaan palveluunsa tulee näkyviksi päätettäessä esimerkiksi hoidon tai palvelun tavoitteista ja keinoista tavoitteiden saavuttamiseksi. Asiakkaiden kokemus saamastaan hoidosta tai palvelusta on tällöin myös arvokkaampi. Palvelukohtaisissa tulisi pyrkiä yhteiseen

ASUKASOSALLISUUS

Asukasosallisuudella tarkoitetaan asukkaan oikeutta osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen päätöksentekoon ja palveluihin. Asukkaalla on oikeus saada tietoa vaikuttamismahdollisuuksistaan ja siitä, mihin päätöksiin ja toimenpiteisiin osallistuminen johtaa. Tavoitteena on, että tieto löytyy saavutettavasti, helposti, ymmärrettävästi ja kyseisen kohderyhmän kannalta oikeassa viestintäkanavassa. Osallistuminen mahdollistetaan ajasta ja paikkakunnasta riippumatta.

Asukasosallisuuden suunnittelua ja kehittämistä tehdään kuuntelemalla asukkaiden ääntä tilaisuuksissa, tapahtumissa, kyselyillä, työpajoissa ja muissa kasvokkain kohtaamisissa.

Asukasosallisuuden toimenpiteillä vahvistetaan lakisääteisten vaikuttamismahdollisuuksien kuten aloiteoikeuden käyttämistä ja vaikuttamistoimielinten toimintamahdollisuuksia.

ASUKASOSALLISUUDEN TEEMAT:

- Tieto kulkee ja tavoittaa osallistujat riittävän ajoissa.
- Tieto löytyy helposti, ymmärrettävästi ja kohderyhmien kannalta oikeassa kanavassa
- Osallistuminen on helppoa ja innostavaa. Se on mahdollista omassa vaikuttamiskanavassa.
- Osallistuminen on oppiva prosessi. Jokaisesta kohtamisesta kerätään tietoa, palautetta ja analysoidaan tulokset. Tulosten pohjalta johdetaan toimenpiteitä.
- Osallistumisesta syntyy aito osallisuuden kokemus - osallistujalla on vahva toimijuus tavoitteisiin, prosessiin ja tulokseen.

Asukkaiden äänen kuulemisen ja siitä johdettujen toimenpiteiden arvioinnin **vuosiraportti** asiakas- ja osallisuuslautakunnalle, hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen lautakunnalle, toimialoille ja tulosyksiköille, yhteiskoordinaattoreiden verkostolle

Kuntien osallisuuskoordinaattorien ja – yhteyshenkilöiden yhteistyötapaaminen, vuosiraportin arviointi, yhteistyö, palaute ja tavoitteet kuluvalle vuodelle

Asukaskierrokset hyvinvointialueen kuntien tapahtumissa, yhteiskehittäminen ja palautekysely

Kokemuspolku-kiertue henkilöstölle, asukkailta kerätyn tiedon törmäytys tietotarpeiden kartoitus, asukkaiden osallisuusmahdollisuuksien yhteiskehittäminen ja arviointi

Lisäksi kuulemista toteutetaan teemoittain yhteistyössä osallistamalla sidosryhmien tapahtumiin ja tilaisuuksiin

Vuosiraportointi vaikuttamistoimielimille, vaikuttamistoimielinten kuuleminen ja järjestöneuvottelukunnan kuuleminen, vuosiraportin julkaiseminen

Asiakas- ja osallisuuslautakunnan, toimialojen tavoitteet, toiveet ja tiedonkeräämisen tarpeet asukkaiden kuulemiseen kuluvalle vuodelle toiminnan ja päätöksenteon tueksi

Asukkaiden kuuleminen TA tavoitteista, Kokemuspolku-kiertue sote-keskuksissa Pop upit asukkaille ja asiakkaille sähköinen vaikuttamiskanava ja yhteiskehittäminen

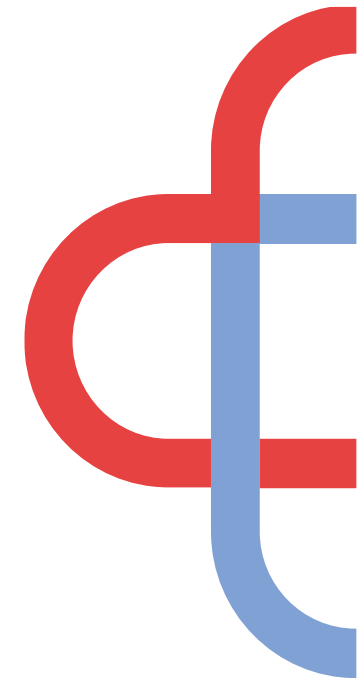
TA-tavoitteiden kuulemisen tulokset ja

raportointi asiakas- ja osallisuuslautakunnassa

Yhteistä työskentelyä osallisuus-teemalla

- Hyvinvointialueen Asiakas- ja osallisuuslautakunta piti yhdessä vaikuttamistoimielinten ja viranhaltijoiden kanssa työpajan 20.8, jossa linjattiin ensi vuoden tavoitteita sekä kehitettiin yhteisen työskentelyn toimintatapoja
- Hyvinvointialueen ja kuntien vammaisneuvostot tapasivat 18.9 yhteistyön kehittämisen merkeissä
- Hyvinvointikoordinaattorit kokoontuvat säännöllisesti ja osalla myös osallisuus tehtäväkuvassaan, osassa kuntia erikseen osallisuuskoordinaattorit
- Erilaisia tilaisuuksia, joissa läsnä laajasti asian äärellä työskenteleviä (mm. Hyvin sanottu –festivaali Lahdessa 27-28.9)

Yhteisen työpajan 10.9. tuloksia

Maakunnallisten osallisuustoimijoiden verkostoitumisen tarve

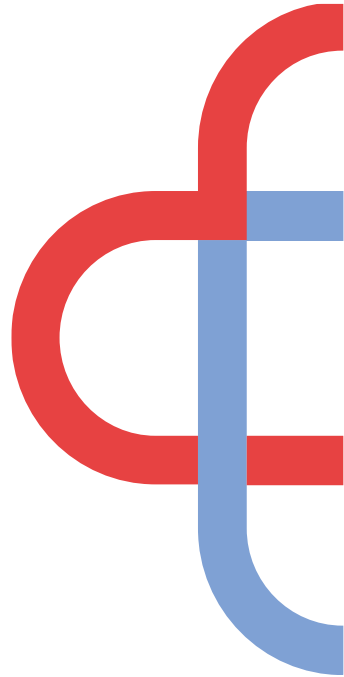
- Verkostoja on jo paljon, hyvä tarkastella niitä säännöllisesti ja arvioida mahdollisia päällekkäisyyksiä
- Alueellista verkostoa ei vielä ole ja se nähtiin siksi tarpeelliseksi, mutta ehkä syytä teemoitella tapaamisia

Yhteistyölle pohdittiin seuraavia tavoitteita:

- tiedonvaihto,
- hyvien käytänteiden ja mallien jakaminen, jotta niukoilla resursseilla saadaan enemmän aikaan
- luottamuksen vahvistaminen kaikkien toimijoiden kesken.

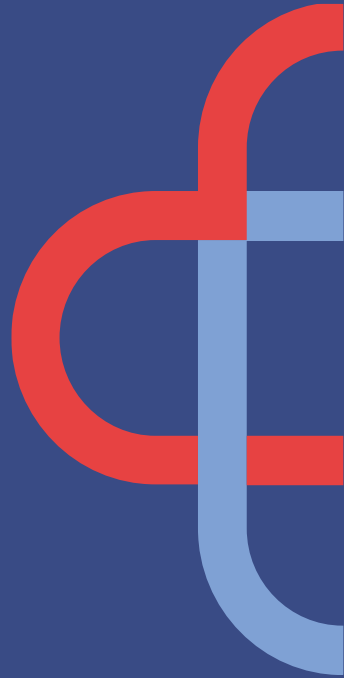
Yhteisen osallisuustyön tunnistettuja teemoja:

- Osallisuutta edistävien toimintamallien yhteiskehittäminen sekä asukas- ja asiakastiedon hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä ja päätöksenteossa
- Kokemusosaajakoulutuksen edistäminen alueella, yhteistyö kokemusosaajapankin rakentamisessa, viestimisessä sekä kokemusosaajatoimijoiden tuen järjestämisessä
- Yhteisten tapahtumien ja tempausten järjestäminen mm. alueelliset osallisuusmarkkinat, joissa esiteltäisiin toimintaa, osallistumismahdollisuuksia sekä sitä, millaisia asioita yhteistyössä asukkaiden ja asiakkaiden kanssa on saatu aikaan
- Asukastuvat, joissa sekä kunta, hyvinvointialue ja järjestöt voisivat kohdata asukkaita ja järjestää erikseen tai yhdessä toimintaa

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

22 §**Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinta**

HA/1753/00.01.02.03/2024

Perusteluosa STM:n seminaarissa 17.5.2024 on pidetty esitys hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisesta Päijät-Hämeessä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja yhdyspintatyön asiantuntijayksikkö on laatinut luonnoksen hyvinvointikäsitykseksi. Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 7 § 4 mom. mukainen vuosineuvottelu on järjestetty Päijät-Hämeen hyvinvointialueella 29.8.2024.

Yhdyspinnan yhteyshenkilöt ovat esittäneet kokouksessa keskusteltaviksi seuraavia aiheiksi:

- Laajan hyvinvointikertomuksen aikataulu kunnissa
- Hyvinvointitiedon keräämisen ja analysoinnin yhteistyön kehittäminen. Sosiaali- ja terveydenhuollolla on tietoa ja näkökulmia ilmiöistä, joihin kuntapuolella halutaan vastata ehkäisevässä mielessä.
- Resurssien kohdentaminen tutkitusti vaikuttaviin toimiin

Johtaja Minna Veistilä esittelee yhdyspinnan ajankohtaiset asiat.

Liitteenä Liite 1, Hyte-esittely yhdyspintaneuvottelukunnalle 3.10.2024

Esittelijä Johtaja Minna Veistilä

Päätösehdotus Yhdyspintaneuvottelukunta keskustelee yhdyspinnasta ja merkitsee esityksen tiedoksi.

Päätös

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Johtaja Minna Veistilä, puh. 044 440 3725

Toimenpiteet Ote:

Muutoksenhaku Muutoksenhakukielto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinta

Yhdyspintaneuvottelukunta 3.10.2024

Mika Forsberg ja Minna Veistilä

17.5. STM:n hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen -työpaja

Organisoituminen ja käytännöt

Poliittinen johtaminen

1

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä vastaavana toimielimenä. Asiakas- ja osallisuuslautakunta sekä turvallisuuslautakunta ovat tiiviissä yhteistyössä. Yhdyspintaneuvottelukunta suuntaa kuntayhteistyötä ja järjestöneuvottelukunta yhdistysten, oppilaitosten ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Ilmiöpöydät ja ilmiöbudjetointi mahdollistavat alueellisten tarpeiden mukaisen toiminnan suuntaamisen.

Organisaatiojohtaminen

2

Hyvinvointialueen johtoryhmässä käsitellään hyte-asioita 6 x vuodessa, toimialojen johtoryhmissä säännöllisesti. Perhe- ja sosiaalipalvelujen toimialajohdon yhteydessä toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja yhdyspintatyön asiantuntijayksikkö.

Toiminnallinen johtaminen, toimivat käytännöt

3

Alueellinen tiedontuotanto ja tiedolla johtaminen. Alueelliset suunnitelmat ja hyte-kärjet. Alueelliset verkostot ja yhteistyöryhmät. Hyte-vuosineuvottelu. Alueellinen kehittämistoiminta. Hyte-kertoimen seurantaryhmä. Toimialojen hyte-tavoitteet. Neljän tuulen ehkäisevä työ. Liikuntaneuvonta. IKINÄ-verkosto. Elintapaohjauksen hyte-hoitajat sote-keskuksissa.

Onnistumiset ja haasteet

Rakenteiden vuoden aikana onnistuttiin hyte- ja yhdyspintatyön kokonaisuuden organisoimisessa. Tässä oli hyötyä alueen pitkästä yhteistyön perinteestä. Hyvä yhteistyö kuntien ja järjestöjen kanssa jatkuu yhteistyön ja uudistumisen vuonna.

Erityinen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä hyvinvointialueen omassa toiminnassa on tunnistettu ja sitä rakennetaan tavoitteellisesti toimialoilla. Hyvinvoinnin käsitteellinen yhdessä ymmärtäminen tärkeää.

Kansallinen hyte-yhteistyö hakee meidän näkökulmastamme vielä muotojaan. Yhteistyötä tarvittaisiin erityisesti tiedolla johtamisessa ja digitaalisissa palveluissa. YTA-alueen yhteistyömahdollisuudet ovat rakentumassa.

TKI-johtamisen organisoituminen hyvinvointialueella mahdollistaa systemaattisuuden edistämisen. Tätä kuitenkin haastaa pitkäjänteisen ja yhdessä neuvotellun kansallisen kehittämisrahoituksen puute.

Hyvinvointikäsitys

15.8. hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta
ja 10.9. hyvinvointialueen johtoryhmä

Asiantuntijayksikön ehdotus hyvinvointikäsitteeksi

Hyvinvoinnilla tarkoitetaan mahdollisuuksia olla, omistaa, osallistua, vaikuttaa, olla yhteydessä sekä toimia terveellisessä ja turvallisessa ympäristössä. Mahdollisuudet syntyvät yksilöiden ja yhteisöjen tarpeiden täyttymisen kannalta riittävästä resursseista ja toimintakyvystä.

Yksilön hyvinvointi muodostuu ympäristön, terveyden, turvallisuuden, aineellisen elintason, sosiaalisten suhteiden, koulutuksen, henkilökohtaisen toiminnan ja työn sekä vaikutusmahdollisuuksien kokonaisuudesta.

Kokemus hyvinvoinnista muuttuu ja siihen vaikuttavat asiat saavat erilaisia painoarvoja elämän eri vaiheissa. Hyvinvointia ja terveyttä kaventavat riskitekijät ja vahvistavat suojatekijät vaikuttavat yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan tekemiin hyvinvointivalintoihin.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja ihmisoikeudet ovat hyvinvoinnin edistämisen keskeisiä arvoja.

Ajankohtaista hyte-työssä

Syksyn 2024 nostoja

Hyvinvointialueen oma toiminta

- Toimialojen hyte-tavoitteet
- Ikääntyvien hyte-työ
- Audit-C
- Ongelmapelaaminen
- Haavoittuvassa asemassa olevien osallisuus

Kuntayhteistyö

- Hyte-kertoimen seurantatyöryhmä, työpaja 11.12. klo 8-11
- Hyvinvointikysely
- Hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman valmisteluprosessi
- Ilmiöpöytä ikääntyvien yksinäisyys –teemasta 21.11. klo 16-19

Järjestöyhteistyö

- Järjestöavustusten käytön seuranta ja haun valmistelu
- Järjestöyhteistyön mallin päivittäminen
- Hva-johdon tapaaminen 27.11.
- Ruoka-apuhanke: jatko?
- Kumppanuusfoorumi 15.10. klo 13-15

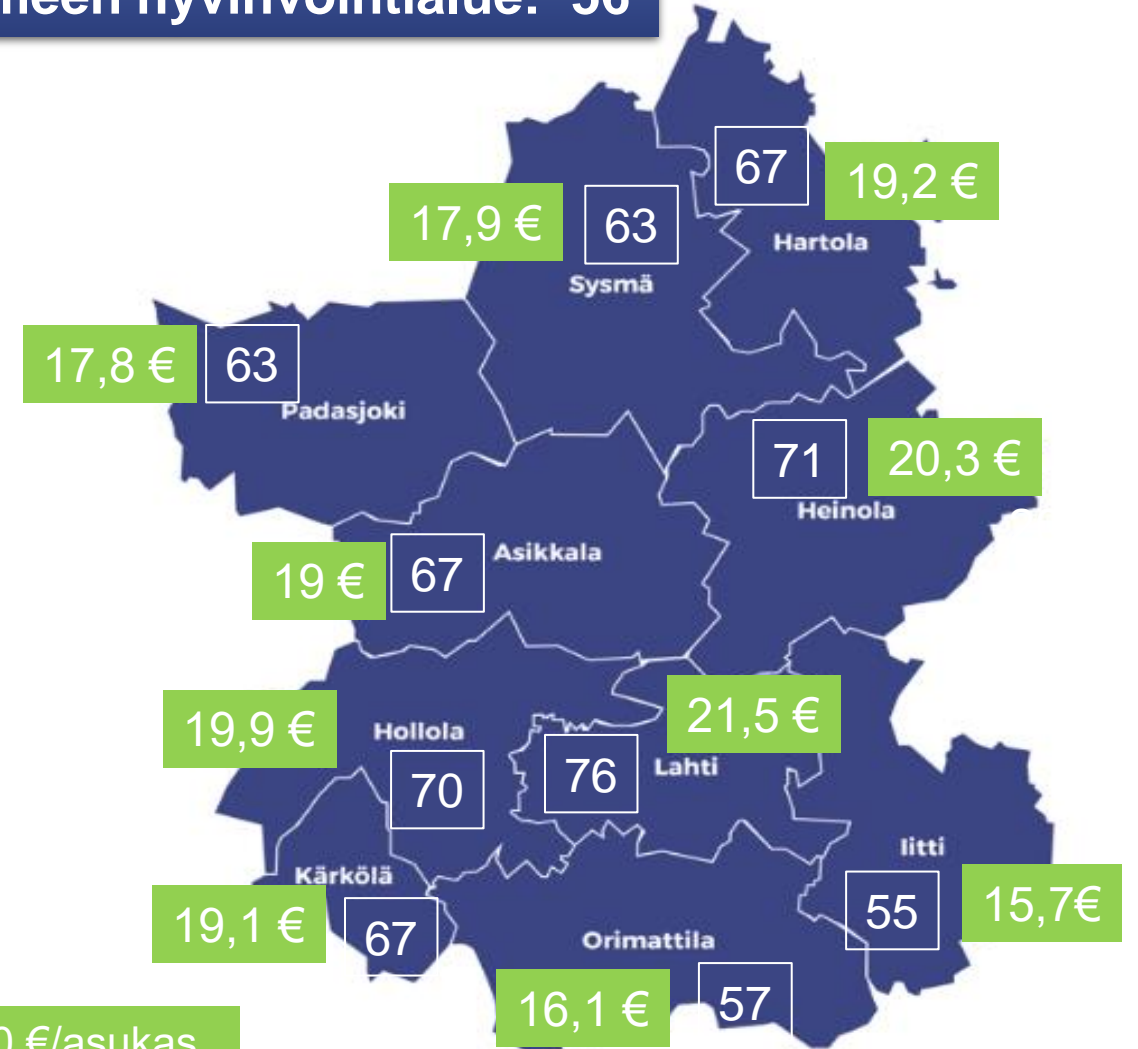
HYTE-kerroin

- Vaikuttaa vuodesta 2023 kuntien valtionosuuksiin ja vuodesta 2026 hyvinvointialueen rahoitukseen
- **Kunnat:** Prosessi-indikaattorit 15kpl ja tulosindikaattorit 6 kpl
- **Hyvinvointialue:** Prosessi-indikaattorit 8kpl ja tulosindikaattorit 5 kpl

Päijät-Häme sai hyte-kertoimeen perustuvaa valtionavustusta yhteensä noin 12 miljoonaa euroa vuodelle 2023

Vuonna 2024 kaikille hyvinvointialueille jaetaan 42,00 €/asukas.
Päijät-Hämeen hyvinvointialue: n. 8,6 miljoonaa
Koko Päijät-Häme: n. 13,5 miljoonaa

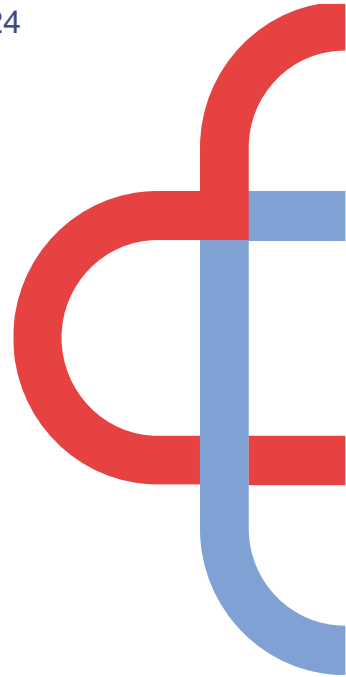
Päijät-Hämeen hyvinvointialue: 56

Vastuuhenkilöt

Vastuuhenkilöt vastaavat indikaattoreista seuraavasti (käyttäen apunaan tarvittavia asiantuntijoita):

Indikaattori	Asiantuntija-vastuuhenkilö
NEET-nuoret	Pinja Salmi
MT-häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34	Eija Tiihonen
Vammojen ja myrkytysten hoidosta aiheutuvat sairaalahoitajaksot	Marjo Oksanen
Lonkkamurtumien ilmaantuvuus	Iiris Salomaa
Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneet	Kati Saarela
Koettu terveydentila (8. ja 9. lk)	Johanna Huttunen, Marja Koivisto
Ylipaino (8. ja 9. lk)	Merja Niemelä, Marja Koivisto
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat	Anu Siiteri, Pirjo Hepo-oja
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat	Taina Suuronen, Satu Nevalainen
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot (yli 65 v)	Iiris Salomaa, Marjo Oksanen
Diabetes, elintapaohjauksen toteutuminen	Sini Heino, Risto Kuronen
Alkoholin riskikäyttö, mini-interventio	Susanna Leimio, Marja Mikola
Työttömien terveystarkastukset	Tiina Halonen
Rokotusten kattavuus (MPR)	Eija Virtanen
Terveystarkastuksista pois jäävien tuen tarpeen selvittäminen	Eija Virtanen, Merja Niemelä
Koulukuraattori- ja psykologiresurssit	Eija Kinnunen
Tiedontuotanto	Anne-Marie Haavisto, Saira Juntunen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvottelu 29.8.2024

Yhteenveto

Minna Veistilä

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Hyte-neuvottelu vuodelle 2025

- Neuvottelun tarkoituksena oli asettaa alueen hyvinvointityölle yhteisiä tavoitteita vuodelle 2025.
- Lain mukaan hyvinvointialueen on neuvoteltava vähintään kerran vuodessa alueensa kuntien ja muiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien toimijoiden kanssa tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta.
- Päijät-Hämeessä tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittaisissa hyvinvointiraporteissa.

Neuvottelupäivän ohjelma 29.8.2024

8.30-9.00	Kahvi
9.00-9.15	Tervetuloa vuotta 2025 koskevaan hyte-neuvotteluun Hyvinvointialuejohtaja Petri Virolainen ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan puheenjohtaja Pentti Lampi
9.15-10.00	Hyvinvointi politiikan päämääränä - miksi, mitä, ja miten? Apulaisprofessori Frank Martela, hyvinvoinnin psykologian dosentti, Aalto-yliopisto
10.00-10.15	Neuvottelujen ohjelma
10.15-11.00	Tilannekuva ja neuvoteltavat kysymykset Ennakkotehtävän purku Järjestökoordinaattori Katri Nousiainen ja yhdyspintakoordinaattori Ville Majala
11.00-11:45	Lounas ja työryhmiin ilmoittautuminen
11:45-13.00	Pienryhmätyöskentely
13.00-13:30	Kahvi
13:30-15.00	Jatkotyöskentely ja yhteenvetoneuvottelu
15.00-15.15	Päätöspuheenvuoro Kunnanjohtaja Rinna Ikola-Norrbacka

Tilaisuuden juontavat:

Marja Koivisto, hyvinvointikoordinaattori

Susanna Leimio, ehkäisevän työn koordinaattori

Koonti ennakkotehtävien vastauksista

Miten panostatte lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilan parantamiseen vuonna 2024?

1. Yksinäisyyden ja kiusaamisen ehkäisy:

- Järjestämällä tapahtumia, kehittämällä alaikäisten mielenterveyspalveluja ja lisäämällä resursseja

2. Nuorten hyvinvoinnin monimuotoinen tukeminen:

- Järjestämällä Perhekoutsi- ja kuraattoritoimintaa, toteuttamalla harrastamisen Suomen mallia ja järjestämällä loma-ajan toimintaa, avaamalla uusia nuorten tiloja, ja järjestämällä esim. Vape- ja nikotiinipussikampanjoita koululaisille.

3. Monipuolinen tuki eri ikäryhmille:

- Tarjoamalla verkoston matalan kynnyksen palveluja eri ikäisille, lukumummot tai –vaarit- toiminnalla, ylisukupolvisella työllä ja yhteisöllisyyden vahvistamisella, tukemalla mm. kotoutumista ja järjestetään toimintaa, joka edistää nuorten koulutus- ja työelämäpolkuja

4. Liikunta ja hyvinvointi:

- Järjestämällä matalan kynnyksen liikuntaryhmiä, kunnallisia liikuntapalveluita ja kehittämällä ja korjaamalla liikuntapaikkoja.
- Järjestämällä Liikkuva koulu -ja Harrastamisen Suomen malli- toimintaa.

Miten panostatte eri ikäryhmien liikkumisen edistämiseen vuonna 2024?

1. Laaja liikuntatarjonta ja -olosuhteet:

- Panostamalla kattavaan liikuntapaikkaverkoston sekä tarjoamalla maksuttomia tai edullisia liikuntatiloja erityisesti ikäihmisille ja lapsille
- Panostamalla liikuntaolosuhteiden esteettömyyteen erityisryhmien tarpeet huomioiden
- Tukemalla lasten ja nuorten sekä työikäisten arkiliikuntaa Liikkuva koulu –toimintamallin, Harrastamisen Suomen mallin ja KKI-ohjelman avulla.
- Panostamalla liikuntaneuvontaan, terveysliikuntaryhmiin ja kuntotestaustapahtumiin
- Tarjoamalla kaatumisten ehkäisyyn ja toimintakyvyn ylläpitoon liittyvää tietoa ja tukea
- Tarjoamalla monipuolisia liikkumisen mahdollisuuksia ja toteuttamalla hyvinvointiteknologiaa edistäviä hankkeita

2. Yhteistyö ja koulutus sekä liikuntakasvatus ja -harrastaminen:

- Kehittämällä yhteistyötä liikuntakoordinaattoreiden ja järjestöjen välillä.
- Kouluttamalla työntekijöitä tukemaan liikkumista
- Panostamalla tutkimusryhmien ja opiskelijoiden tukemisiin alueellisiin hyvinvointitoimenpiteisiin ja tutkimuksiin
- Tarjoamalla lapsille ja nuorille kouluPT-toimintaa ja maksuttomia harrastusmahdollisuuksia
- Ohjaamalla päiväkodeista alkaen säännölliseen arkiliikuntaan
- Tukemalla omien työntekijöiden liikuntaa

Miten panostatte hyte-prosessien ja rakenteiden vahvistamiseen vuonna 2024?

Vastauksissa on korostettu keskeisiä hyte-toiminnan teemoja:

- **Hyvinvointijohtaminen** - Hyvinvointijohtamista on kehitetty ja raportointia tehostettu. Osallistuva budjetointi säilyy osana kunnan toimintaa. Huomiota tulee kiinnittää verkostojohtamiseen ja verkostoissa vaikuttamiseen. Kunnan hyvinvointijohtamisen kehittäminen (työryhmätyöskentelyt ja niiden roolit, hyvinvointikertomustyö). Hyte-rakenteita tulisi alueellisesti vahvistaa niin, että erilaisten kokoonpanojen määrää vähennetään alueellisesti. Hyte-palveluiden kehittämiseen ja innovointiin tulee ottaa yritykset aktiivisesti mukaan.
- **Ammattilaisten osaaminen** - Ammattilaisten osaamisen ja yhteistyön vahvistamisen esim. lape ja ehkäisevä päihdetyön osalta. Kouluttamalla aikuisia kohtaamaan/auttamaan lapsia kriisien keskellä ja avustamaan kriisi- ja häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa maan viranomaisia ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tarjotaan koulutusta hyte-toimijoille vammaisten erityistarpeista ja edistetään tietoisuutta esimerkiksi harvinaisista sairauksista ja niiden tunnistamisesta sekä tukemisesta.
- **Työllisyyden edistäminen** - TE25-uudistus on käynnissä ja liikkeellelähtö ratkaisee paljon. Monialaista yhteistyötä tulee vahvistaa ja rakenteiden kehittämistä pystyttävä monipuolisesti edistämään. Kotoutumisen prosessin luominen ja edistäminen käynnistynyt. Työllisyyteen ja sen tukemiseen tulee löytää ratkaisuja.
- **Verkostotyö ja yhteistyö** - Verkostoja olemassa paljon erilaisia ja niitä hyödynnetään. Kuntien ja järjestöyhteistyön kehittäminen ja avustuskäytäntöjen uudistaminen. Yhteisten toimintamallien rakentaminen koko hyvinvointialueelle ja pysyvien verkostojen luominen osallisuuteen sekä ikääntyneiden yhdyspinnoille. HVA hyte-lautakunnan ja kuntien ao. lautakuntien yhteistyön lisääminen ennakkoluulottomasti.
- **Tiedolla johtaminen ja seuranta** - indikaattoreita tehty tutuksi ja paikallista seuranta kehitetty. Hyvinvointitiedon jakaminen ja viestintä toimivaa. Hyte-prosessien tehostamisen edellytyksenä olevan tiedon käytettävyyttä on tärkeää edistää.

Miten edistätte alueellista yhteistyötä valitsemienne hyte-kärkien painopisteiden osalta vuonna 2024?

- Tekemällä hanke- ja ohjelmayhteistyötä naapurikuntien kanssa
- Osallistumalla Koto-25 ja TE-25 uudistukseen
- Osallistumalla kumppanuuspöytiin
- Kannustamalla omatoimiseen terveyden ylläpitoon
- Tiivistämällä yhteistyötä eri kuntien liikuntaneuvojien/liikuntatoimen kanssa
- Osallistumalla Kaiku-kortti työryhmän alueelliseen yhteistyöhön kulttuurihyvinvoinnissa
- Jatkamalla ja kirkastamalla LAPE-työtä

Onko sovittujen periaatteiden mukaisesti toimittu arjessa?- Miten?

- Nimeämällä yhdyspinnoille yhteyshenkilöt.
- Olemalla mukana TE25 ja KOTO25 uudistuksissa.
- Sitoutumalla työskentelyssä HYTE-kärkiin.
- Raportoimalla hyvinvointikertomukseen toteumaa.
- Seuraamalla eri toiminnoista mitattavia tekijöitä, kuten käyntejä, osallistujia ja aktiivisuutta. Seuraamalla toimintojen vaikuttavuutta, valtakunnallisia mittareita ja niissä tapahtuvia muutoksia.
- Toteuttamalla maksutonta liikuntaneuvontaa sekä matalan kynnyksen ryhmiä.

Muita huomioita tämän tehtävän vastauksista:

- Toimissa on edelleen tehostettavaa.
- Tiukka taloustilanne haastaa kuntataloutta mutta myös hvia:ta.
- Yhteistyö on liian henkilöriippuvaista.
- Tietopohjan vaillinaisuus tuottaa vielä isohkoja haasteita esim. vaikuttavuuden seurannan toteuttamiseen.
- Haasteita on yhteistyössä esim. liikuntaneuvonnan yhdyspinnassa.
- Yhdyspintatyöskentely ei ole jalkautunut arjen prosesseihin.
- Sovitut tavoitteet ja toimenpiteet eivät ole olleet riittävän täsmällisiä.
- Vaikuttavuuden arviointi ei ole ollut mahdollista.
- Vaikuttavuuden arviointi on strateginen kehittämiskohteemme.
- Painopisteet olisi hyvä pitää ennallaan sillä seurantaikkuna (1vuosi) on aika lyhyt.

Mistä hyte-kysymyksistä haluatte neuvotella koskien vuotta 2025?

1. Lasten ja nuorten palvelut ja ilmiöt lasten ja nuorten arjessa

- Varhaisesta tukemisesta, syrjäytymisen ehkäisystä, avun saamisesta lapselle, nuorelle ja perheelle ajoissa
- Nuorten pitkään jatkuneen yksinäisyyden lisääntymisen pysäyttämistä
- Huoltajien saamisesta osallisiksi omien lastensa asioihin
- Opiskeluhuoltoressurssien tilanteesta tulevaisuudessa
- Perheohjaajan roolista hyvinvoinnin edistämisen rajapinnassa
- Maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyvistä yhdyspinnoista ja prosesseista: kotoutumissuunnitelmista alaikäisenä saapuneille
- Lapsiperheköyhyyden vähentämisestä Päijät-Hämeessä
- Vaikeassa elämäntilanteessa olevien vauvaperheiden varhaisen tuen liittämistä HYTE-kärkien painopistealueisiin

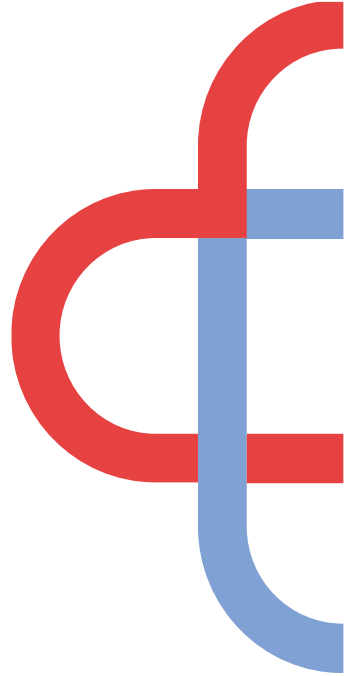
2. Työ- ja toimintakyky ja työllisyyden edistäminen

- Työttömien työnhakijoiden työllistymisen edistämiseen liittyvästä saumattomasta, ja vähemmän byrokraattisesta yhteistyöstä ja yhteisten resurssien mahdollisimman tehokkaasta hyödyntämisestä
- Yhteisten tavoitteiden sopimisesta tekemiselle, yhteisen prosessin luomisesta (johon molemmat sitoutuvat toiminnan mahdollistamiseksi)
- Työllisyydenhoidon HVA:n roolista ja yhteistoimintasopimuksesta roolien kirkastamiseksi
- Työkykyarvioinneista ja työttömien terveystarkastuksista, jotta asukkaat löytäisivät oikeiden palveluiden piiriin
- Kotoutumistyön saumattomasta yhteistyöstä eri toimijoiden välillä. Hyvinvointialueen roolista kotoutumispalveluissa
- TE25 käynnistymisestä ja siihen liittyvistä yhdyspinnoista
- Osallistavien palveluiden räätälöinnistä

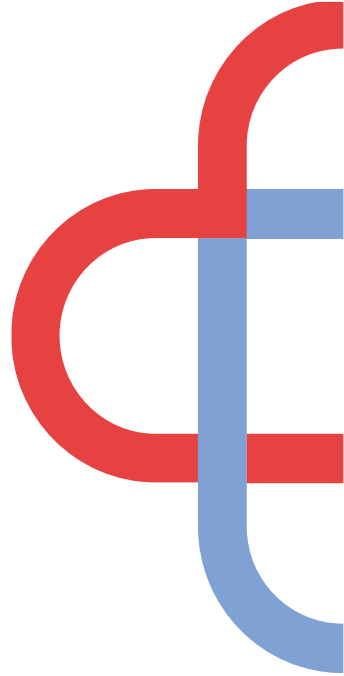
3. Liikunta ja omaehtoinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

- Liikuntaneuvontaan ohjautumisen edistämisestä
- Fyysisen toimintakyvyn edistämisestä ja omatoimiseen terveyden edistämiseen kannustamisesta
- Liikunnasta, lihaskunnosta, painonhallinnasta ja mielen hyvinvoinnista (resilienssin kehittäminen) hyte-työn keskiössä
- Kulttuurihyvinvointitoiminnan edistämisestä ja kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta
- Vammaisten henkilöiden osallistumisesta soveltavaan liikuntaan. Varmistettava, että liikuntapalvelut ovat esteettömiä ja, että tarjolla on maksuttomia tai edullisia soveltavan liikunnan mahdollisuuksia.
- Hyte-työn rakenteista ja resursseista, jotta alueen voimavarat käytetään mahdollisimman järkevästi liikkumisen ja hyvinvoinnin tukemiseen

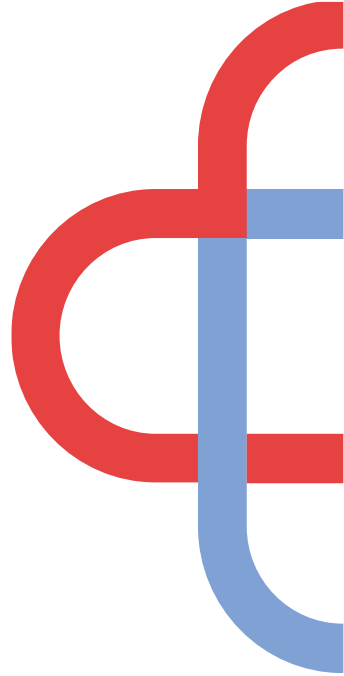
4. Ikääntyvien hyvinvoinnin edistäminen

- Senioriohjaajan roolista hyvinvoinnin edistämisen rajapinnassa
- Omaishoidon linjauksesta, että hoitajan pitää asua samassa taloudessa hoidettavan kanssa
- Yhteisestä toimintamallista ja alueellisesta verkostosta Ikääntyneiden hyte työn edistämiseksi. Periaatteiden sopimisesta tässä työnjaossa. Ja siitä, mitä on Soten hyte? Ja mitä on kuntien ja kaupunkien hyte?
- Kuntien ja kaupunkien riittävästä ikääntyneiden hyte- resurssoinnista (senioriohjaajat yms.), jotta yhteistyön ja toiminnan mallit saataisiin sovittua alueellisesti ja omaehtoisten palveluiden käyttöä saataisiin reilusti lisättyä
- Seniorineuvolasta, ikääntynyt ihminen saisi tarvitsemansa palvelut eikä hän jäisi yksin

5. Elinvoima, varautuminen ja hyvinvoinnin myönteinen kehä

- Konkreettisesta etenemisestä, jotta yhdessä nimettyihin kärkeihin saadaan nykyistä suurempaa kehittämisvolyymia ja rahoitusta. Kuinka tämä kehittämisprosessi nivotaan osaksi HVA:n ja muiden alueen toimijoiden vuosisuunnittelua ja talouden suunnittelua?
- Yliopistojen ja korkeakoulujen roolista tukea omalla toiminnallaan vielä paremmin hyte-tavoitteiden saavuttamista.
- Hyteen liittyvistä elinvoimahaasteista
- Kovien ja pehmeiden tekijöiden yhteen saattamisesta
- Monipuolisesta hyvinvointi-elinvoiman ylläpitämisestä – miten hyvinvointi luo perustan elinvoimalle
- Alueen elinvoiman kehittämisestä: onko alueella pitovoimaa, yrittäjyyden edistämisestä, mikä on yhteinen näkökulma?
- Elinvoiman kehittämisen ymmärtämisestä yhteisenä tehtävänä
- Varautumiseen liittyvän yhteistyön selkiyttämisestä
- Odotuksista ja toiveista liittyen varautumiseen –mitä verkostolta odotetaan. Elinympäristön turvalliseksi tekemistä.

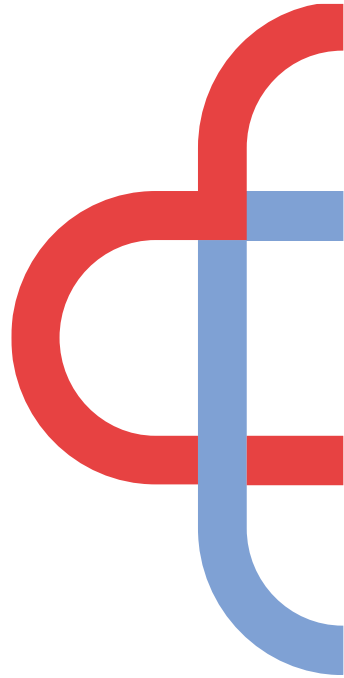
6. Yhteensovittava yhteistyö

- Hyvinvointialueen ja kuntien roolista ja tehtävien selkiyttämistä yhdyspinnoilla valtion tukiosuuksien laskiessa
- Alueellisten verkostojen määrästä – niiden vähentämisestä ja yhdistämisestä
- Ennakoivan vuoropuhelun lisäämisestä, esim. kaavoitus, palvelutalon rakentaminen
- Yhdyspintatyöstä ja tavoitteiden kirkastamista ja toimenpiteiden yhteensovittamista ja päällekkäisyyksien karsimisesta
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä osana arkityötä ja toimintoja ja hyvinvoinnin suunnasta Päijät-Hämeessä
- Terveyden edistämisen merkityksestä ja toimintamallista Päijät-Hämeessä ja sen yhteydestä hyvinvointialueen toimintaan
- Yhdistysten toimintamahdollisuuksien parantamisesta Päijät-Hämeen hyte-toiminnassa
- Vapaaehtoisuuden huomioimisesta osana hyte-toimintaa. Eri rahoitusmahdollisuuksista ammatillisen vapaaehtoistoiminnan turvaamiseksi
- Järjestöjen toimintaresurssien turvaamisesta kehittämällä järjestöjen toiminta- ja kumppanuusavustusjärjestelmää
- Hyvinvointialueen ja järjestöjen konkreettisen yhteistyön lisäämisestä ja toteutumisen seuraamisesta
- Uusista kokeiluista kiertäviin hyte-palveluihin, tavoittaen myös kylät
- Konkreettisesta yhteistyöstä, esim. viestinnällisistä kampanjoista

7. Tiedosta hyvinvointia

- Hyte-kertoimen avaamisesta – mitä mitataan, onko oleellista ja antaako esim. TEA-viisari parhaan tuloksen analysoida hyvinvointia
- Tiedolla ja taidolla johtamisen vahvistamisesta ja henkilöstön sitouttamisesta Hyte-kärkien painopistealueisiin
- Tutkitun tiedon jalkauttamisesta käytännön toimijoiden toiminnan kehittämiseksi
- Hyvinvointitiedon jakamisesta ja viestinnän toiminnasta ja palveluista
- Konkreettisista toimenpiteistä tavoitteisiin pääsemiseksi
- Tehtyjen hyte-toimien ja tuloksien riittävydestä
- Parempiin tuloksiin pääsemisestä ja oikeasta suunnasta - mitä tulisi muuttaa
- Osallisuuden johtamisesta maakunnassa osana hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen johtamista
- Asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja uusien tavoitteiden asettamisesta
- Tavoitteiden toteutumisen seurannasta – miten ne vaikuttavat eri-ikäisiin asukkaisiin
- Kuntakohtaisista lastensuojelun tilastotiedoista verrattuna kuntien panostamiseen lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen

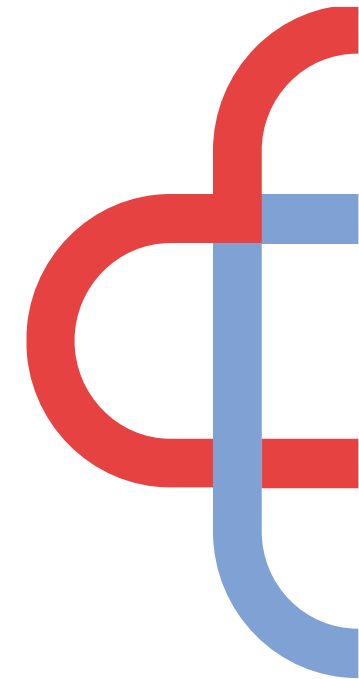

Yhteenveto

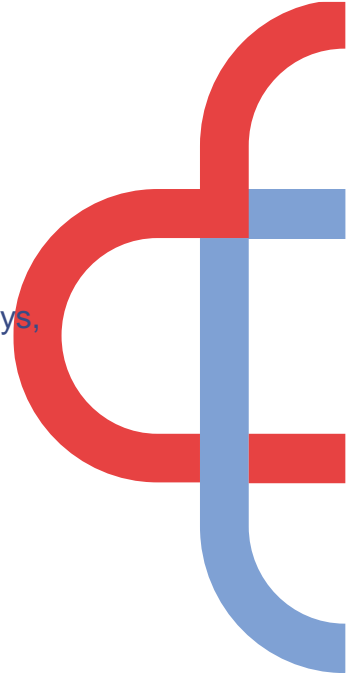

Mitä neuvottelupäivänä teimme?

- Avauspuheenvuorot: ”kovassa paineessa syntyvät kirkkaimmat timantit” ja ”aineistossa on timanttisia ehdotuksia: verkostot, vapaaehtoistyö, oppilaitos- ja elinkeinoelämän yhteistyö, tiedolla johtaminen, hva-kunta-yhteistyö, onnistuminen ihmisten kohtaamisessa yksilöinä ja ryhminä”
- Frank Martela: valtio (ja kunta) on olemassa kansalaisten hyvinvointia varten. Siksi talouden lisäksi myös hyvinvointia tulisi pystyä mittaamaan suoraan. ”Being as having, loving, doing” tulee mitata ihmisiltä kysymällä ja yhteiskunnallisilla indikaattoreilla.
- Ennakkotehtävän yhteenveto: tänä vuonna on toimittu monipuolisesti viime vuonna sovittujen painopisteiden mukaisesti. Neuvottelutarpeita oli tunnistettu edelleen paljon. Tärkeää on jalkauttaa sovitut tavoitteet toimintaan.
- Ryhmissä työskentely: löysimme yhteisiä haasteita valitsemiimme neuvottelukysymyksiin liittyen.
- Äänestys: tunnistimme ensi vuonna ratkaistaviksi haasteiksi hyvin geneerisiä, yhteistyöhön ja yhdessä tekemiseen liittyviä asioita
- Ryhmäkeskustelut: tunnistimme haasteiden ratkaisemiseen tarvittaviksi voimavaroiksi ihmisiä ja foorumeja. Neuvottelu: sovimme ensi vuoden hyte-työn painopisteistä

Äänestyksellä valitut vuonna 2025 ratkaistavat haasteet

1. Yhteinen tilannekuva ja analyysi puuttuu (10)
 1. Voimavarat: priorisointi, päällekkäisyydet, pitkän tähtäimen suunnitelmat, tiedolla johtamisen välineet kuntoon, kokemustieto, nöryys, johtaminen
 2. Hyvinvointikertomuksen jalostaminen käytettävämmäksi ja hyödynnettävämmäksi, tarvitaan analyttikko ja yhteispalavereja
 3. Tulevaisuustyöskentely puuttuu
 4. Nykyiset toimijat luovat nykyisen tilannekuvan, tarvitaan yhteinen tietoaalusta ja hyödynnetään hyte-yksikön asiantuntemusta
 5. Yhteisen kehittämisen alusta
 6. Kaikkiin äänestystuloksiin: tiiviimpi dialogi olemassaolevissa foorumeissa/verkostoissa, voimavaroja tiedon käsittelyyn ja toimenpanoon, erityisesti kustannusvaikuttavuus
2. Yhteistyön rakentamisesta puuttuu yhteiskehittämisen malli (7): johtaminen, nöryys
 1. Yhteiskehittäminen työllisyyden näkökulmasta edellyttää johtamista (TYM)
 2. Hyte-kärkiin pohjautuva yhteiskehittäminen mm. hankehaut
 3. Määritellään uudelleen järjestöavustuskriteerit – yhdyspintaneuvottelukunta työrukkasena
 4. Yhteistyökumppaneiden tunnistaminen operatiivisella tasolla
 5. Yhteisen kehittämisen alusta
3. Toimijat eivät tunne toisiaan, yhteistyörakenne on sirpaleinen (7)
 1. Asennemuutosta tarvitaan
4. Kuntien ja HVA:n yhteistyö ei toimi parhaalla mahdollisella tavalla perheiden arjessa (7): yhdyspintatyön avaaminen, yhdessä tekeminen
 1. Palvelutarjotin ja sen hyödyntäminen
5. Meiltä puuttuu varautumisen yhteinen tilannekuva sekä tieto ongelmista, rooleista, rakenteista ja prosesseista (6)
6. Myönteinen puhe ja asukasmielikuvat eivät vahvistu, emme keskity vahvistamaan hyvää maakuntakuvaa, joka tuo työntekijöitä ja asukkaita (6)
7. Kuntien vastinpari/resurssi voi puuttua kokonaan tai on "leikkurin alla" (senioriohjaajat) (6)

Neuvottelunostoja

Tarvitsemme lisää resursseja siihen, että mietimme operatiivisia ja strategisia asioita jatkuvan kehittämisen johtamisen kautta säännöllisesti kuukausittain. Tavoitteenamme voisi olla systematisoida ja kehittää olemassa olevia foorumeja siten, että yksikään kokous ei ole turha.

Meidän on tärkeää sitoutua viemään yhdessä sovittuja asioita eteenpäin omassa arjessamme.

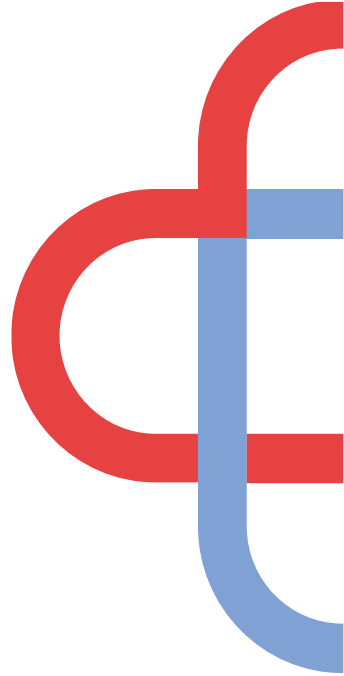
Jäsentämistä tarvitsemme enemmän keskustelujen pohjaksi, ison ryhmän työpajatyöskentely ei vie eteenpäin. Tässä tulee kehittää neuvottelutapaa taas ensi vuonna.

Tästä neuvottelusta olisi tärkeää saada pari konkreettista yhdessä sovittua tavoitetta.

Hyte-kerrointyöryhmä ja hyvinvointikoordinaattorien ryhmä toimivat hyvin yhteisinä työskentelyfoorumeina.

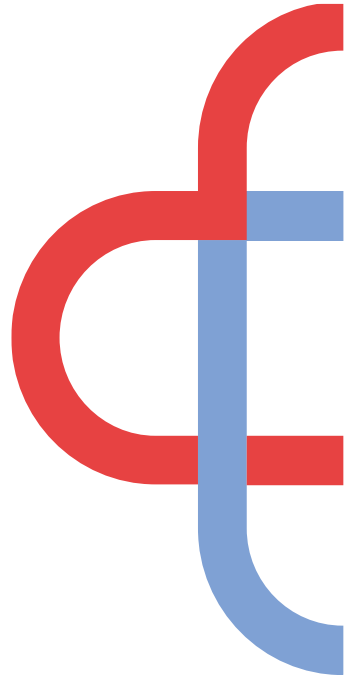
TE-uudistus mahdollistaa läheisemmän yhteistyön ensi vuonna.

Yliopistokampuksen tutkimuksen on tärkeää olla mukana yhteisessä työssä.

Yhteenveto

- 1) Vuonna 2025 rakennamme yhteisen tilannekuvan Päijät-Hämeen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja siihen liittyvistä keskeisistä, tänään käsitellyistä teemoista, ja analysoimme sitä yhdessä. Hyvinvointiraportti, hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma sekä hyte-kärjet toimivat tässä välineinä.
- 2) Tämä päivä on lähtölaukaus jatkuvalla keskustelulla. Sitoudumme siihen tunnistaen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tärkeyden yhteisille asukkaillemme. Tarvitsemme tähän teknisen alustan (ja sellaiseksi olemme ensi vuonna kehittämässä hyte-työpöytä).
- 3) Yhteiskehittämisen foorumeinamme toimivat mm. yhdyspintaneuvottelukunta ja järjestöneuvottelukunta. Kehitämme johtamisen rakenteita ja päätöksenteon tapoja ensi vuonna yhdessä.

päijät sote

Päijät-Hämeen
PELASTUSLAITOS

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

23 §**Yhdyspintaneuvottelukunnan suunnitelma vuodelle 2025**

HA/3189/00.01.03.03/2024

Perusteluosa	Yhdyspintakoordinaattori Ville Majala esittelee yhdyspintaneuvottelukunnan vuoden 2025 toimintasuunnitelmaluonnoksen.
Liitteenä	Liite 1, Suunnitelma yhdyspinnoista vuodelle 2025
Esittelijä	Johtaja Minna Veistilä
Päätösehdotus	Yhdyspintaneuvottelukunta merkitsee esittelyn tiedoksi ja sopii yhdyspintaneuvottelukunnan toimintasuunnitelmasta vuodelle 2025.
Päätös	
Asian valmistelija / Lisätietojen antaja	Johtaja Minna Veistilä, puh. 044 440 3725
Toimenpiteet	Ote:
Muutoksenhaku	Muutoksenhakukielto

Yhdyspintaneuvottelukunnan suunnitelma vuodelle 2025

Ville Majala

3.10.2024

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Yhdyspintaneuvottelukunnan tavoitteet

Yhteistyöpöytäkirjalla sovitaan osapuolten välisen yhteistyön tekemisen tavoitteista ja pelisäännöistä sekä yleisten yhteistyörakenteiden ja toimintamallien periaatteista.

Tavoitteet:

- varmistaa sujuva yhteistyö, jolla turvataan hyvä arki maakunnan asukkaille,
- edistää asukkaiden hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta,
- varmistaa valmiuden ja varautumisen yhteensopivuus ja toimivuus,
- sopia yhteistyöstä lakisääteisten suunnitelmien valmistelussa ja toteutuksessa,
- selkeyttää yhteistyötä koskevaa vastuunjakoja osapuolten välillä ja
- yhteensovittaa elinvoiman kehittymistä koskevia toimenpiteitä.

Yhdyspintojen tilannekatsaus 3.10.2024

Varautuminen ja turvallisuus	Yhdyspintaa käsitelty 21.2.2024 kokouksessa Etelä-Suomen aluehallintoviraston järjestämä alueellinen valmiusharjoitus Häme24 järjestettiin 3.-5.9.2024.
Joukko- ja palveluliikenne	Yhdyspintaa käsitelty 21.8.2024 kokouksessa. <ul style="list-style-type: none">• HVA:lla asiakkaiden profilointia tehty, jonka perusteella voisi ohjata tarvittaessa joukkoliikenteen kyytiin.• Päijät-Hämeen hyvinvointialueella on kilpailutettu erikseen välityskeskustoiminta ja kuljetusten liikennöinti välityskeskustoiminnasta vastaan Lahden aluetaksi. Nykyinen välityskeskuksen sopimus on voimassa syksyyn 2025 asti.
Osallisuus	Yhdyspintaa esitellään 3.10.2024 kokouksessa. <ul style="list-style-type: none">• Osallisuuden toimijat kutsuttiin koolle 10.9.2024. Yhteistilaisuuteen oli kutsuttu kuntien osallisuuden yhdyspinnan yhteishenkilöt sekä järjestöedustajia• Kokemusasiantuntijatoiminnan päijäthämäläinen malli rakentumassa• HVA osallisuuden työkirjan 1. versio julkaistu• HVA Asukkaiden kuulemisen toimintamalli kuvattu
Asuminen ja elinympäristö	Yhdyspintaa käsitelty 13.12.2023 kokouksessa. <ul style="list-style-type: none">• Erityisryhmien ARA-asuntokannan selvitys tehty• Yhteisöllisen asumisen kumppanuusmallin prosessikuvaus luotu• Asumisen kehittämisen suunnitelman jalkautus jatkuu kuntakierroksin ja sosiaalisen asumisen hankkeiden edistämällä• Toisen yhteisöllisen asumisen kumppanuusmallin kohteen neuvottelut saatu päätökseen. Kohde aloittaa 1.10.2024• Yhdyspinnat muutoksessa seminaari 7.11.2024
Työllisyys ja työkyky	Yhdyspintaa käsitelty 21.8.2024 kokouksessa <ul style="list-style-type: none">• Yhteistyösopimus pohja on valmistunut Lahden työllisyyspalvelujen ja Päijät-Hämeen työllisyysalueen työllistymisen monialaisen tuen yhteistoimintamallista.• HVA työllisyyden ja työkyvyn tuen organisoituminen Päijät-Hämeen hyvinvointialueella luonnosversio laadittu• Työllistymistä ja työkykyä tukevat sosiaali- ja terveystyöpalvelut hyvinvointialueilla 2024 työpaperi on julkaistu 26.8.2024.
Toimeentulo	Yhdyspintaa käsitellään joulukuun kokouksessa Toimeentulotukiasioiden alueellinen neuvottelukunta on käynnistynyt 10.11.2023. Valtakunnallinen neuvottelukunta on kokoontunut kolme kertaa. Neuvottelukunta käsittelee mm. sosiaaliturvaa koskevien muutoksien, työttömyysturvan muutoksien, lapsilisän korottamisen ja tiettyjen etuuksien indeksikorotusten jäädyttämisen vaikutuksia sekä Kelan kuntoutusrahoja koskevia muutoksien vaikutuksia.
Sivistyspalvelut	Yhdyspintaa käsitelty 21.8.2024 kokouksessa <ul style="list-style-type: none">• Yhdyspintayhteistyössä on päällekkäisyyttä• Toiminnallista yhdyspintayhteistyötä on varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa, opiskeluholloissa ja nuorisotyössä

Yhdyspintojen tilannekatsaus 3.10.2024

Harrastaminen	<p>Yhdyspintaa käsitelty 27.3.2024 kokouksessa</p> <ul style="list-style-type: none">• Hyvinvointialueen Palvelutarjotin Tarmoa toteutetaan omana ratkaisuna.• Huolena sosiaalisen ja taloudellisen tasa-arvon toteutuminen lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksissa• Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso on nimennyt Mika Pyykön selvityshenkilöksi, jonka tehtävänä on tehdä tarvittavia taustaselvityksiä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustuksia (STEA-avustuksia) koskevien linjausten valmistelun tueksi.• Kansalaisjärjestöstrategia annettiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä 6.6.2024. Strategia ulottuu vuoteen 2027.
Oppilashuolto ja lapsiperhepalvelut	<p>Yhdyspintaa käsitelty 21.8.2024 kokouksessa</p> <p>Ajankohtaista toiminnallista yhdyspintayhteistyötä:</p> <ul style="list-style-type: none">• Terveiden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastukset• Oppimisen tuen uudistus• Tiedonvaihto –Wilma-tietojen luovuttaminen
Ikääntyminen	<p>Yhdyspintaa käsitelty 21.8.2024 kokouksessa</p> <ul style="list-style-type: none">• Ikä-yhteistyöryhmää mallinnettu ja sovittu verkosto yhteistyöhön kuntien sekä järjestöjen suuntaan• Etsivä vanhustyö pilotti toteutettu.• Valmistelussa kotihoidon ostopalveluiden reaaliaikaisiin käyntileimauksiin liittyvän työkalun pilotti.
Kotoutuminen	<p>Yhdyspintaa käsitelty 18.10.2023 kokouksessa</p> <ul style="list-style-type: none">• Maakunnan kuntien kotoutumishojelman valmistelua tehdään parhaillaan kuntien välisessä yhteistyössä maakuntaliiton koordinoimana.
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	<p>Yhdyspintaa käsitellään 3.10.2024 kokouksessa</p> <ul style="list-style-type: none">• Hyte-neuvottelut järjestettiin 29.8.2024.• Alueen hyte-asiantuntijoita tukeva Hyte-työpöydän suunnittelu konkretisoitunut 2024.

Koonti Päijät-Hämeen yhdyspinnoilla toimivista verkostoista

Ikääntyminen

- **Päijät-Hämeen ikääntyneiden parissa toimivien verkosto**
- Maakunnallinen muistihoidtajien verkosto
- Ikäihmisten palveluohjauksen verkosto
- **Ikähyte-yhteistyöryhmä**

Osallisuus

- **Päijät-Hämeen Yhdistysfoorumi**
- Kylien yhdistysten verkosto
- Vammaisjärjestöjen verkosto
- Kokemusasiantuntijaverkosto
- Kokemustoimintaverkosto
- **Päijät-Hämeen vapaaehtoistoiminnan verkosto**
- Digituen verkosto
- Potilasjärjestöjen OLKA-toiminta
- Heinolan Sosiaali- ja Terveyskontakti (SoTeKo)
- Hanketyön verkosto

Kotoutuminen ja maahanmuutto

- **Maahanmuutto-ohjelman ohjausryhmä**
- **Hämeen ELY-keskuksen maahanmuuttoasiain toimikunta**
- Maahanmuuttoyhdyshenkilöverkosto
- Vieraskielisten tiimi / Lahden seudun kuntakokeilu
- Maahanmuuttajakoulutusryhmä
- Kotoutumiskouluttajien foorumi/verkosto
- Ukraina-ryhmä
- Heinolan sekä Hollola-Orimattila maahanmuuttotyön verkosto
- Heinolan maahanmuuttotyön verkosto
- Maahanmuuttajayhteistyön järjestöverkosto

Varautuminen ja turvallisuus

- **PHTurva**
- Asiakas- ja potilasturvallisuus -yhdyshenkilöverkosto
- Liikenneturvallisuuksiryhmät
- Kuntaturva

Joukko- ja palveluliikenne

- **Päijät-Hämeen maakunnan liikennejärjestelmäryhmä**

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

- **Päijät-Hämeen hyvinvointikoordinaattoreiden verkosto**
- Alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelu- ja toimeenpanoryhmä
- **Ehkäisevän työn seutukoordinaatioryhmä**
- Lähisuhdeväkivaltatyön asiantuntijaryhmä
- Digi- ja rahapelaamisen - asiantuntijaryhmä
- Päihteet ja mielenterveys -asiantuntijaryhmä
- Järjestöjen miepä-ryhmä
- Huumetyön verkosto
- Mielenterveys- ja päihdeasioiden Asiakasraati
- Pete Lahti- ehkäisevän työn verkosto
- Omaistaan hoitavien/omaishoidon parissa toimivien verkosto
- Luovat alat -verkosto, Taiku-sydänpisteen perustaminen
- Lasten kulttuuriverkosto, kulttuuripalvelujen seudullinen yhteistoiminta
- **Ravitsemusterveyden edistämisen työryhmä**
- Varhaiskasvatuksen ruokakasvatusverkosto
- Maistuva koulu -verkosto
- Ikääntyneiden vajaanavitsemustyöryhmä
- Syödään yhdessä -verkosto
- Ruokapalvelupääalliköiden ja ateriapalvelutuottajien työryhmät
- Syömishäiriöhoitotyön yhdysjäsenverkosto
- **Seudullinen liikuntaneuvojien verkosto**
- Liikkuva varhaiskasvatus -verkotot
- Liikkuva koulu -verkosto
- Liikkuva opiskelu -verkosto

Asuminen ja elinympäristö

- Ekologinen verkosto
- Kuntien sosiaalisen asumisen yhtiöiden hallituksen puheenjohtajat & toimitusjohtajat
- Lahden, ARA:n ja muiden yleishyödyllisten vuokranantajien verkosto
- **Ikääntyneiden asumisen kehittämisen verkosto**

Harrastaminen

- **Seudullinen kuntien liikuntatoimesta vastaavien verkosto**
- **Liikunta- ja vapaa-aikapalvelujen kehittämissyhmä**
- Harrastusjärjestöjen verkosto

Toimeentulo

- Alueellinen toimeentulotukisasioiden neuvottelukunta

Oppilashuolto ja lapsiperhepalvelut

- **Maakunnallinen LAPE-yhteistyöryhmä**
- Perhekeskus johtoryhmä
- **Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä**
- Päijät-Hämeen lapsiperheyhdistysten verkosto
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin koordinaattoreiden verkosto
- Eroauttajien verkosto
- Parisuhdetoimijoiden verkosto
- Päijät-Hämeen kohtaamispaikkaverkosto
- Vauvaverkko
- Oppilas- ja opiskelijahuollon ja oppimisen tuen kehittämissyhmä, OOOT
- Syömispuolmaisten lasten työryhmä
- Perhekeskustoiminnasta vastaavien verkosto
- Oppilaitosverkosto

Työllisyys ja työkyky

- **Työllisyystoimijoiden verkosto**
- **Päijät-Hämeen kuntien työllistämistä vastaavat**
- TYP-johtoryhmä
- Yhteiskunnallisten yritysten verkosto
- Vates-verkosto
- Osatyökykyisten verkosto
- Jatkuvan oppimisen ja elinikäisen ohjauksen koordinaatioryhmä
- Koulutustoimijoiden verkosto
- Työllisyyspoliittiset hankkeet
- Työikäisten verkosto
- Yhteiskunnallisten yritysten verkosto

Sivistyspalvelut

- **Päijät-Hämeen sivistysjohtajien ohjausryhmä**
- OPS-kehittämissyhmä
- TVT-kehittämissyhmä
- Arvo-kehittämissyhmä
- Nuorisopalveluiden kehittämissyhmä
- Varhaiskasvatuksen kehittämissyhmä
- Talousasiantuntijoiden kehittämissyhmä
- Lukiokoulutuksen kehittämissyhmä
- Ohjauksen kehittämissyhmä
- Kirjaston kehittämissyhmä
- Toisen asteen koulutuksen kehittämissyhmä

Käsiteltävät yhdyspinnat vuonna 2025

Työllisyys ja työkyky

Varautuminen ja turvallisuus

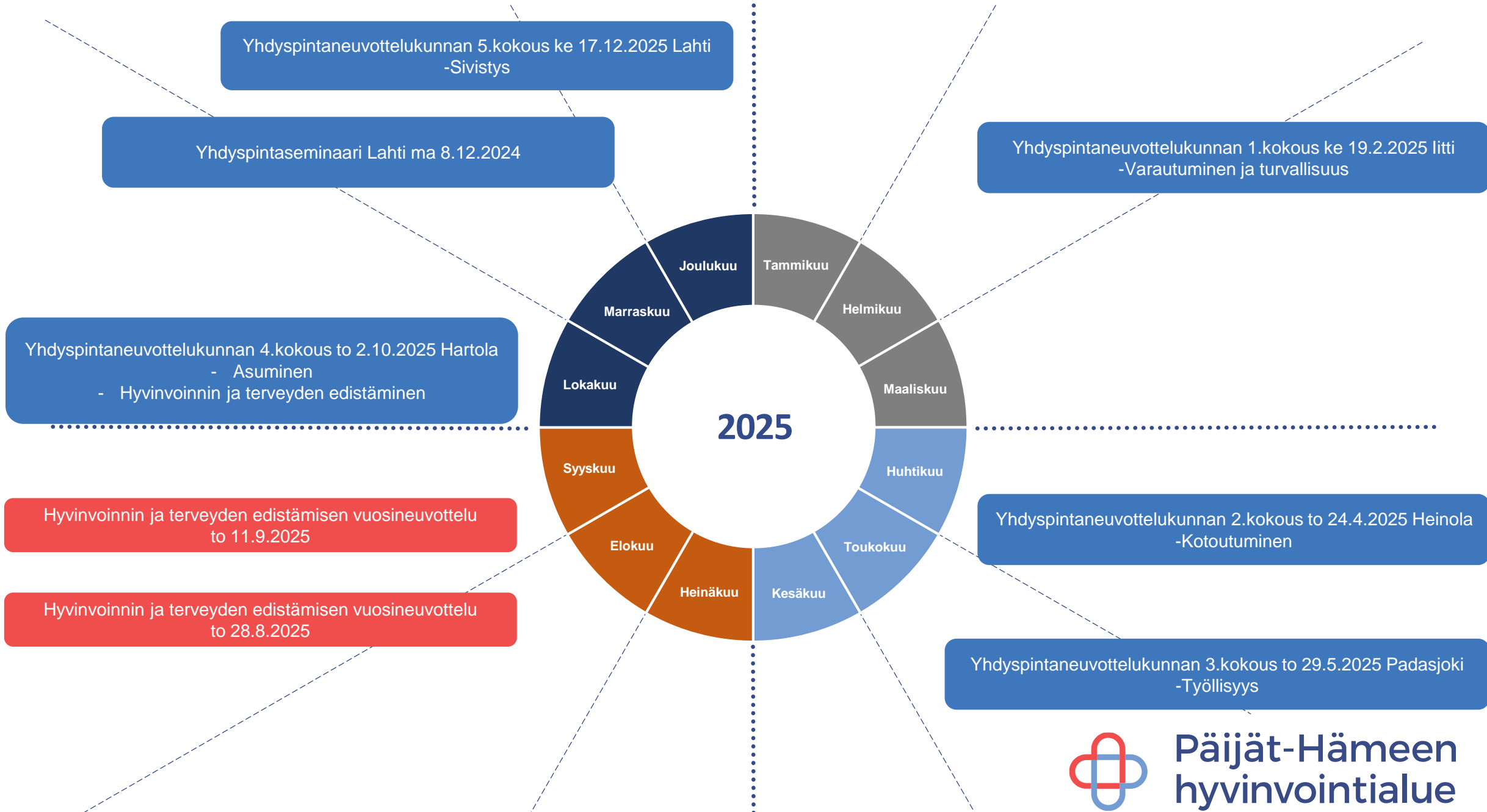
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
(sisältää harrastamisen yhdyspinnan)

Sivistyspalvelut (sisältää oppilashuolto ja
lapsiperhepalvelut yhdyspinnan)

Asuminen ja elinympäristö

Kotoutuminen

**Päijät-Hämeen
hyvinvointialue**

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

24 §**Vastauksia esitettyihin hyvinvointialueen palvelutuotantoon liittyviin kysymyksiin**

HA/479/00.02.06.00/2024

Perusteluosa Miten HVA näkee sote-järjestöjen tilanteen/vaikutukset, kun valtakunnallisia avustuksia supistetaan ja HVA:n avustukset kohdentuvat vain muutamille järjestötoimijolle? Kysymykseen vastaa järjestökoordinaattori Katri Nousiainen.

Liitteenä

Esittelijä Johtaja Minna Veistilä

Päätösehdotus Yhdyspintaneuvottelukunta keskustelee tilanteesta ja merkitsee vastauksen tiedoksi

Päätös

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Johtaja Minna Veistilä, puh. 044 440 3725

Toimenpiteet Ote:

Muutoksenhaku Muutoksenhakukielto

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspintaneuvottelukunta

25 §**Muut asiat 3.10.2024**

HA/480/07.01.03.00.02/2024

Perusteluosa Yhdyspinnat muutoksessa seminaari järjestetään Kumppanuustalo Fellmanniassa 7.11.2024 klo 12.00–16.00. Tilaisuudessa käsitellään työllisyyden yhdyspintaa ja asumisen yhdyspintaa. Tilaisuus toteutetaan yhteistyössä Kuntaliiton kanssa.

Yhdyspinta-aiheinen huippuseminaari järjestetään Tampereella 10.12.2024 klo 8.30–17.00. Vuoden 2025 yhdyspinta-aiheista seminaaria suunnitellaan järjestettäväksi Lahdessa.

Tilaisuudet ovat suunnattu hyvinvointialueen, kuntien ja muiden kumppaneiden yhdyspinnoilla toimiville asiantuntijoille sekä luottamushenkilö- ja viranhaltijajohdolle. Tilaisuudet ovat maksuttomia.

Liitteenä

Esittelijä Johtaja Minna Veistilä

Päätösehdotus Yhdyspintaneuvottelukunta merkitsee asiat tiedoksi.

Päätös

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Johtaja Minna Veistilä, puh. 044 440 3725

Toimenpiteet Ote:

Muutoksenhaku Muutoksenhakukielto